

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 22. listopada 1908. god.

Broj 26.

Bistrimo pojmove.

Kako rade demokrati, a kako mi radimo.

Da će demokrati precijeniti svoj rad, to smo davno već znali i vidjeli. Oni su jednako bezobrazni laživci onda, kad druge kude, kao i onda, kad sebe hvale. Zato se nit najmanje ne čudimo za, sve ono, što piše glasilo šibenskih kremenjaka u br. 85. na uvodnom mjestu. Kako nam nije do tašte slave ili vlastite koristi, bilo osobne, bilo stranačke, nego do prave koristi našega puka, i velikoga i maloga, jer od jednoga i od drugoga ovisi blagostanje u zemlji, zato pišemo prama istini, ne zavaravajući narod ni ludim obećanjima, ni varavim ob-sjenjivanjima postignutih dobića. Iz ovakovog našeg ponašanja samo zlo-činci mogu zaključiti, da nemamo ljubavi za puk; volimo ovako raditi, nego se tašto hvalisati, kako to čine vodje naših kremenjaka u svom ne-radu.

Splitska „Težačka Sloga“ zavadja puk.

Kad bi „Težaka Sloga“ u Splitu bila samo jedno težačko društvo na obranu težačkih interesa u Splitu i okolici, i kad bi to društvo vodilo borbu za težačka prava, poštenu i pametnu, mi ne bi ništa imali proti tome društvu, nego bi ga još pohvalili, i takova društva ustrajali širom ciele Dalmacije. Ali kad znamo da „Težačka Sloga“ u Splitu nije nego čedo demokratske, Bogu mrzke stranke; most, preko kojega advokat Smodlaka hoće da dodje do svoje veličine; kad se to društvo služi nepoštenim sredstvi-ma, tjerajući narod u bunu, gonajući ga u propast; takovo težačko društvo mi moramo pokuditi.

Lažno prisvajanje demokratskih advokata.

Svakome je poznato, da dobrostanje težačkog stališa kosi se jedino sa interesima kamatnika i demokratskih advokata. Prošlih vremena promjenjivali su se odnošaji između te-žaka i gospodara prama prilikama. Tako od polovine došlo je do zle pete, od ove na trećinu i četvrtinu, i i to sve bez bune i nemira. Još će se ti odnošaji promjeniti, ali ne zaslugom ni demokrata, ni „Težačke Sloge“, već silom prilika. A svećenstvo će uvijek prvo doći težaku u susret, kô

i ovoga puta. Pripisati sebi u zaslugu ono, što samo sila prilika nosi, to mogu jedini laži-demokrati.

Kako se zavarava splitskog težaka.

Tko čita i prati pisanje Smodla-kine „Pučke Slobode“ i šibenskog „Kremenjaka“, opravdano će misliti, nikad bolje splitskom težaku, nego sada, od kad mu veliki prorok napunja žepove hiljadama gospodarskog novca. Ali tko živi u Splitu i vidi svaku na svoje oči, ostaje uvjeren, da nikad u Splitu ne bijaše žalostnije jematve do ove godine. Ono nekoliko hiljada kruna, što su dobili težaci od svojih gospodara, niti iz daleka ne pokrivaju štetu, koju su isti pretrpili radi nepromišljenog načina, kojim su vodili borbu za svoja prava, nahuckani i nagovoreni od predsjednika laži i klevete. „Pučka Sloboda“ piše: „težak splitski dobiva ove godine više od 40.000 kruna poboljšanja“. Tako može pisati za neupućene, dok sam „Kremenjak“ izpravlja: 30-40 hiljada; a „N. Jedinstvo“ onako huncutski prekoruje svoju prijateljicu, što se je zaletila, kad je sračunala dobiće splitskih te-žaka na 30.000 kruna, jer da težaci ne dogone toliko masta svojim go-spodarima. Sve da obilujemo, možemo po savjesti reći, da će splitski težaci ukupno dobiti od svojih gospodara u ime nagrade oko 20.000 kruna, što na 15.000 težačkih glava ravno je ništici.

Kad sve sračunamo, što teža-cima ostaje ?

Od tih 20.000 kruna moramo odbiti: 1. 3000 kruna globe, koje izplatiše splitski težaci radi poznatih izgreda i napadaja. 2. Oko 600 nad-nica izgubljenih od one dvadesetorice mladića u splitskim zatvorima. 3. Šteta zakašnjele jematve radi predugih i smješnih pregovaranja sa gospodarima. 4. Osude, koje će uzsljediti proti iz-grednicima i nekolicini težaka radi prestupaka, sa odnosnim parničkim troškovima. Odbijmo štetu od dobića, i lahko ćemo se uvjeriti, da težačstvo splitsko nije na koristi, već na šteti; ono jednako ostaje i dalje u svojoj biedi i nevolji. To sada i sami težaci uvidjaju, te razmišljajući o svemu, nit pjevaju, nit se vesele, nego tuguju nad žalostnim danima, što ih čekaju, uz sva proračunstva bolje budućnosti laži-demokrata.

Malo koji gospodar popusti svo-jim težacima jednu prav od svoje volje; popustiše većinom ili oni go-spodari težaci, koji imaju druge težake kmetove, u nadi da će primiti odštetu od odnosnih svojih gospodara; ili oni gospodari, koji podpadoše pod priet-njam demokratskih silnika.

Da zaključimo.

Ostale zasluge „Težačke Sloge“ i demokratske stranke u Splitu, takove su, da bi radi njih imao „Kremenjak“ da hvali mnogo više šibenske pravaše i tolike druge rodoljube u cielej Dal-maciji, bez da su zato uskočili u de-mokate.

Fratri i popovi se ne nasladjuju, niti rugaju borbi težaka; tako mogu da pišu samo klevetnici; popovi i frati žale što se borba ludo vodi; žale što demokrati zaludjuju težake, da će gospodarščina biti njihova. Ovo nije poštena borba, nego rabota, izra-bljivanje naroda.

Uvjereni smo, da će i dalje u-spjeti demokratskim silnicima vući za sobom splitske težake, koji u svojoj neukosti nadaju se ostvarenju ludih obećanja. Znademo još, da mnogi i mnogi splitski težaci ne vjeruju ni Smodlaku, ni „Težačkoj Slogi“, ali ih sliede jer ustravljeni prietnjom sta-novite rulje. Nadamo se ipak, da će jednom i splitski težak otvoriti oči, i progledati, te se uvjeriti, da sila Boga ne moli.

Politički pregled.

Hrvatska. Sad su sve hrvatske zemlje pod jednim kraljem. Samo rieč staroga vla-dara mogla bi sve Hrvate združiti u jedno. Mi bi se veselili pripojenju Bosne, kad bi državni upravnici bili ljudi od srca i dopuštali da zavlada hrvatsko pravo nad svim Hrvati-ma. Hrvatska je bila predzidje kršćanstva i obrana prijestolja kraljeva proti njegovim neprijateljima, a mogla bi i opet potreba doći.

Vjerujemo, da će dobri Bog i sliepim oči otvoriti, a protivnike hrvatske domovine naše osviestiti, te da će svi stanovnici svih naših zemalja složnim silama uznastojati, da nam se već jednom uredi kuća sa samim jednim gospodarom.

Turska. Razpada se! Bosna je sada zemlja austrijska, a Kreta grčka. Bu-garska se proglasila slobodnom i neod-visnom, a sad je red na Srbiju i Crnu Goru, da odtrgnu po komadićak od turskoga car-stva. Do koji dan sastat će se evropejski vladari da viećaju o turskim nevoljama. Sje-gurno je da joj neće pružiti pomoći, nego da će je svaki barem uštiniti. Nesloga evro-

pejskih vlada razprostranjivala je, učvršćivala i podržavala sve do danas tursko carstvo u Evropi, a odsele će ju interesi Evrope komadati, sve dok ju najzad ne unište i odpreme turskog cara odkud je i došao u Aziju. Dobri Bog uskorio dan da zasja sveti križ na crkvi sv. Sofije u Carigradu, kao što je i prije sjao!

Azija. U Indiji je englezka vlada radi boljeg reda, sjegurnosti i mira, razdijelila na drugi način dosadašnje pokrajine. Radi toga — a bit će poglavitiye, radi stare mržnje — u mnogim gradovima došlo je do ozbiljnih nemira. U Kalkuti n. pr. u jednom njihovom hramu okrunili su jednoga Indijanca za kralja. Englezi malo marili za sve to, a nešto milom, nešto silom, umirili mal da ne sve. Bez svijesti su Indijanci, jer još nisu prigrlili katoličku vjeru, pa ih mogu Englezi tlačiti i daviti; al kad i do njih dopre kršćanska vjera, kad i oni razaberu da između Indijanaca, Engleza i t. d. nema razlike, te da smo svi po Bogu braća, tad će se osvietiti i složiti protiv svojih tlačiteljima. Bog ne plaća svake subote! Platili su Španjolci u Americi, platit će i Englezi u Indiji.

Je li našim radnicima do očajanja?

Što govore radnici u drugim zemljama?

Ljudi, koji misle bistro svojom glavom i koji se ne nadaju nekih dušeka i slatkih kolača u druge; ljudi, koji žive po zakonu prirodnome, a i Božjemu, smiju se vrhu svega onoga, što se kod nas među radnicima događa. I mi nismo živili kô miš u tikvi i mi smo dosta putovali, ne samo po našim krajevima, već i po daljem tudjem svijetu. Kad smo bili i hodili, uvijek smo obćili sa radnikom i težakom, pak ipak nismo nigdje vidjeli ni čuli, da bi radnici onako se ponašali, kao što se neki ponašaju kod nas, premda ni ovima u tudjem svijetu ne cvatu ruže, ter su i oni oci obitelji i njih, a osobito po većim gradovima, gdje je skupoća silna, tištu velike nevolje. Da nam naši demokratski advokati i njihova braća socijalisti ne bi rekli, da govorimo bez dokaza, evo ih: U Italiji, i to baš u južnom dijelu Bari, Berletta, Molfetta, Napulj i t. d., kako radnik živi, to je da te suze obliju. Naš najprostiji zanatlija naprama njihovom najvriednijem radniku je car. Dokaz tome je taj, što svi bježe, samo da si zarade nadju.

Nije bolje ni u sjevernoj Italiji, gdje je velika razlika među radnicima. Kad bi bilo radje preko ciele godine, oni bi se zadovoljili i sa 3—4 lire, to je naše 3—4 krune na dan.

Je li bolje po drugim stranama? Doista nije. Rim, Beč, Berlin, Pariz, London, Moskva, Petrograd, sve je to danas vezano nekim nerazriešenim vezom. Ako u ovim gradovima radnik ima malo banica više na dan, on ih troši u skupoću živeža i stanova, a napokon i liekova.

Što bi nam rekli naši demokrati, ta mila braća Dorbićevih prirepina, kad bi im kazali, da radnici u gradovima, koje smo gore spomenuli, stanuju na 4—5 podu pod samim kupama, gdje ih zima bije, a ljeti prži, ili 3—4—5 do 10 metara pod zemljom, gdje se začnu, rade, uzrastu, a da sunca ne vide, a mnogi i umru, bez da vide božje glavlje sunce, mjesec i zvijezde.

Ove ljude treba podupirati, jer zaslužuju da se njihov rad i njihove patnje nadoknade, pošto u istinu veliki glavničari i tvorničari hoće, da od njih stvore robove i vječite patnike.

Što pak hoće naši radnici?

Ima hvalevriednih iznimaka, ali uobće uzeto naši radnici, jer nису radnici u pravom smislu rieči, već više manje samosvojni gospodari, koji hoće da se u radnike ubroje. Radnik traži zarade, a kad je kod svoje kuće ne može naći, on ide u svet trbuhom za kruhom. Je li to kod nas? Nije. Mi vidimo i u našem gradu na stotine radnika iz vana i to u svim zanatima. Ovi ljudi živili bi mirno i zadovoljno, da ih naši domaći ne kvare. Ima i među strancima kukolja, ali moramo priznati, da otrov, a ne kukolja, siju među naše radnike Dorbić i njegova družina.

Naši radnici mjesto da pitaju Dorbića, tko ga hrani i iz kojih srestava, nahuckani od njega, na svakoga viču, ali na njega ne, jer se zna kriti i živiti ne radeć.

Dorbić, čovjek bez alata i zanata, nema druge zarade, već prosto zavaravanje, a kad radnici uvide u jednom mjestu, da ih on vara, tad seli u drugo, treće i tako dalje, jer on veli da nema domovine i da mu je domovina ciele svet, ali ne nikad gladan, već sit, a još u rukavicama, naočalima, suncobranom i još koješta, što siromah radnik ne može ni zamisliti. Tko uzdržava ovog gosu? Jadni radnici, koji su od njega izvarani, oglodjani i oderani, a sve zato, jer se nису uzdali u se i u svoje kljuse.

Nu nije sam Dorbić, koji žive na plećima jadnih radnika, već on ima i svoje uhode, koje plaća on, ali opet doprinosima jadnih krvavih radničkih ruku.

Ovi uprav, jer naučni od svog meštra, vrstaju se vodje pojedinih radničkih skupina, a to samo, da u radniku ubiju pravi pojam za radom i napredkom i da u nj usade samo zla nagnuća i nagone samo da ga poživinče, govoreć, kad smo propali mi, nek propadaju i oni. Je li ovo socijalizam i bratsko podpomaganje u nevolji, dokazati ćemo drugi put, a ovima, te imaju ufanja u varanje demokrata i njihova druga Dorbića, upućujemo na rieči Hesioda:

Ljudi i bogovi srde na čovjeka onog
 se l'enog
 Što u neradu provodi žiće nalik na
 trute,
 Koji ljenčareći žive o mucu marljivih
 pčela.

Predika mržnje.

Dne 7. listopada t. g. br. 40. „Pučke Slobode“ izašao je dopis pod gornjim naslovom iz Kijeva, u kom g. Pučanin iz osvete nešto udara na moju osobu. (Tužio sam ga Starješinstvu njegovu radi neko-rektnog ponašanja u mojem dvorištu, kad je prisustvovao svatbi mojih župljanka).

Nije mi namjera, da se ovijem perem pred čitalačkom publikom, pošto volim da me „Pučka Sloboda“ kudi, nego da hvali. Nedao Bog, da me ona ikada bude hvalila — Absit! Hoću samo da upozorim publiku na krupne laži, što ih g. Pučanin onako lako maže. Veli najprije, da je sva moja predika bila protiv naprednoj pučkoj stranci.

To je prva laž! Sigurno ste ju, g. Pučanine, skovali pri čašama. Vama bo premile su suviše.

Imam i sada pisanu, dapače štampanu propovjed, te se možete osvjedočiti, da je ista sastojala od 4 djela; te sam jedino na svrhi drugog djela spomenuo: fratre, pope i t. zv. socijalne demokrate, pa sam doslovce ovo rekao:

Narode! Sv. Mihovil borio se za obranu Boga svoga protiv angjelu Luciferu, kako si iz rečenih razumio. Bori se i ti protiv neprijateljima tvoje duše, bori se protiv 7 glavnih grieha, bori se protiv oholosti, koja te malenim čini pred Bogom, a smiešnim pred ljudima. Bori se protiv lakomosti i protiv svim drugim griehom, bori se protiv lažljivim prorocima, o kojima Spasitelj veli: „Čuvajte se lažljivih proroka, koji izvana dolaze k vama u ovčijem ruhu, dok unutra su vuci razdirioći“. Bori se protiv svakome, tko te zavodi sa puta krieposti na put duševne propasti ma bio taj pop ili fratar. Iskreno velim kao svećenik: bori se protiv popu i fratru, ako idje za tim, da ubije u tebi ponos sv. vjere. Bori se protiv popu i fratru, ako te uči protukršćanskom i nekriepostnom življenju! (Što ovo g. Pučanine niste htjeli uvrstiti u dopis, ta ovo sam žestokim tonom govorio, te ste mogli čuti kao i svi slušaoci?) Još dozvolite dragi slušaoci, da vas upozorim na t. zv. socijalne demokrate, koji javno nastoje svim silama, da umanje svaki svećenički ugled, dapače nastoje da te, narode, odciepe od svećenstva, a to je protiv ustanovi Božjoj. Zato bori se protiv takovih, kada te zovu u svoje kolo. Znaj dobro, da je uzaludan svaki udarac o tu nastavu Božju, jer je obećao G. Bog sv. Franji seraf.: „Franjo, ako ti svet ne daje braće svećenika, ja ću ti ih stvoriti od kamena.“

Sada udrite vi demokrati protiv svećenstvu koliko hoćete, nikad ga od naroda nećete odciepiti.

To je sve, što sam rekao o soc. demokratima. Sada neka izvoli častna publika isporediti dopis g. Pučanina i ove rieči, koje može svatko posvjedočiti tko je prisutan bio sv. službi na sv. Mihovila u Kijevu, osim g. Pučanina, jer u istinu nije prisustvovao — kao što je sam priznao — ni službi ni propoviedi. Istom kad je svršena sv. služba i kad je svet odpočeo blagovati, nakon 3 sata, došao je g. Pučanin vidjeti kolo kad je oćutio zveket čaša. Pa kad se nakreso rujna vinca, razmahao se po svijetu, te je i moj pogled izmamio. Eto ti ga totura veleč. župniku o Spikiću i častnoj patroli te će im:

G. Župniče, vi ste podgovorili popa, da govori protiv demokratima, i patroli nešto smrsi. Nato ga patrola u ime zakona odputi kući. buduć je počeo sa nekoliko svojih pristaša (sve možemo na prste nabrojiti) kroititi nekakov novi zakon. Da, da g. Pučanine, hoćete li da Vas biramo za zastupnika?! Ta vriedni ste, dok župniku i patroli umijete komandirati.

Izjavljujem, da me nitko nije podgovorio, e da spomenem i tu klasu ljudi.

G. Pučanine, čini se, da želite da Vas u zvijezde kujem. Polako, pa će i to nadoći. Ta cielom Kijevu poznate su vaše vrline, pa još popeli ste se i jedan gradus više, te vas pozna i moja župa — Uništa (Bosna) kadno ste utrli put onako krševit, te se je htjelo prije vašega prolazka skršiti onaj šo-

der; a sada se odustalo od te misli. Dosti je kad ste vi lupnuli s konja su dvie pameti i ne služi viže čekić. Sva Uništa uzkliknuše videć kako hrabro lubnuste te sav šoder pod Vama pretvori se u prah. Istu ste ljubav učinili i na Kijevu na očigled mnogih. Živio požrtvovni sine! Vidi se, da ne žališ niti tjelesnih sila za dobro naroda. Tako se masti trbuh, a ne kô Ivanišević, Jel de?

Narode, zar ne vidiš, koliko Ti dobro čini taj marni sin? Ja sam Vas, g. Pučanine, kao takova preporučio vašoj vlasti. Rek bi, da vas ona nije nagradila.

Smiešni ste, g. Pučanine, jer mažete laž, koju vam svatko opaža, kad velite: „Mislili smo, da ćemo se okoristiti predikom popa“. Niste niti prisustvovali propovjedi, a tako krupno u javnosti laž mažete.

I ta bi morala biti izpod časti svakome. Ama vama dobro stoji, baš kao onaj vaš odrpani ancug (odjelo). Još ste jednu mastnu izrekli, kad velite: „U vašem selu ima čovjek, koji oko Vas mile lale, a tamo Vašu dušu upropašćuje“. Mislite na sebe!

To nikako niesam rekao, jer nije estetično miešati u propovjedi svakojake odrpine. Da, željeli bi, da Vas iztaknem ma bilo u kakovu svojstvu, vama sve lepo odgovara — svaka krpa — baš ala franco!

Još me pozivate, da Vam izjavim, gdje ste Vi ili Vaše vodje rekli proti Bogu ili crkvi? Ha! ha! gens purissima! Pogledajte u isti broj „Pučke Slobode“ na štivo: „Obrana od redovine“.

Upitajte diete osnovne škole: tko je ustanovio redovinu? i reći će Vam: Onaj, tko je rekao: „Tko oltaru služi valja da od oltara žive“ (Spasitelj).

Što se tiče Vaše fine osobe, da li ste govorili proti Bogu i crkvi? Pitam Vas, jeli i sv. Anto svetac? onda će te znati, da li ste štogod govorili.

Ovdje se čudim roditeljima na Kijevu što dozvoljavaju svojoj djeci takovu nauku slušati! To ti je predika, narode, o kršćanstvu, a ne ona, što ju je rekao pop sa Uništa na Kijevu.

Ja Vam sada, g. Pučanine, preporučujem knjigu u ruke, te se podajte malo većoj naobrazbi i odbacite prekomjernu ljubav punih čaša, te nikad ništa ne pišite pri istim, jer je sramota onakove laži mazati kako sada kao triezan i Vi morate uviditi — i zaista se sigurno kajete — jer ste molili oprost i izjavili, da ste pogriješili!

Iskreno Vam pako velim, da sam se izpod časti snizio, što sam ovoliko rieči posvetio Vama za volju, te na Vašu molbu Vam odgovorio.

Znajte odsele moju želju: mažite, lažite kako Vas volja o mojoj osobi pred kim hoćete, ja Vam odgovoriti neću jedino iz ovoga uzroka: smatram bo ispod časti s javnim lažcem i riečcu progovoriti.

Toliko na znanje.

Uništa, 17. X. 1908.

Don Ivan Badrov.

Salivanje vina medju dva dna.

Uvod.

Trganje je već obavljeno i vinâ se toče izpod dropa i salivaju medju dva dna. Ova rabota veoma je važna za našega težaka, te smo s toga napisali ove redke, da

mu kažemo, kako bi se pri tome imao vladati i na što osobito ima paziti.

Zdrava bačva, zdravo vino.

Kad su se pripravile bačve za trganje, moralo se je misliti odmah i na salivanje vina, ali na žalost o tome malo tko čini računa kod nas. To je posve veliko zlo, da gore biti ne može. Uzmimo mi čovjeka pod-puno zdrava i ogojna, pak ga stavimo u postelju, u kojoj je ležao bolestan čovjek, od kakove priliepčive bolesti, kao Bože učuvaj: sučije, svraba i tako dalje. Što će se od njega dogoditi? Osušit će se kô čavao, a najposlie će umrieti. Ovako se događa i s vinom. Ma koliko zdravo vino bilo, ako ga po pretakanju izpod dropa stavimo u sud pokvaren, medju dva dna, ono nam je propalo i od njega nikad ne ćemo moći dobiti dobro vino. Ovomu treba posvetiti osobitu pomlju.

Naš narod kaže: „Sestra sestru udaje, a bačva bačvu prodaje“. Ova narodna mudra izreka vriedila je prije, kad smo bili puni vina i kad mu se je moglo naći lako kupca. Jedna bačva bolja, druga gora, prošla bi jedna uz drugu i prodate kô na pazaru. Danas na žalost nije tako. Mi smo vidili više puta, da koliko bačava imamo, da imamo toliko raznih vina. Ne ćemo reći raznih po njihovoj čistoći za trgovinu, jer za pravo naš vinogradar, a naoseb težak, nezna za ovu nesretnu šporuku trgovinu, nu ipak moramo priznati, da radi svog velikog poštenja u vinskoj trgovini radi onako, kako nebi smio, jer nanaša štetu u prvom redu samom sebi.

Da naša vina održimo zdrava, u prvom redu pazimo na čistoću bačava.

Stare bačve, u kojima smo lanjske godine držali bevan du, ako baš nismo uhvaćeni za vrat, nemojmo upotrebiti za salivanje vina, jer manje više, vino će nam poprimiti vonj po gnjiloći, vetašu itd., a tim smo sve izgubili, jer nam vino u trgovini nema nikakove vriednosti.

Je li nas goni baš nevolja, da u ovakovu bačvu moramo rabiti vino, a ono bar operimo je dobro u šodi i za 3—4 dana nek je u njoj vazda more. More se mora ulivati jutrom, a izlivati u večer i opet drugo nadoliti isti čas, tako, da nam bačva nikad ne ostane prazna. Kad bi se prije ovoga mogla bačva dobro ostrugati nikad bolje. Ovo isto nek vriedi i za nove bačve.

Našim primorcima nêmamo rieči, a da ne preporučimo, da uvijek svoje bačve peru morem, jer je to zdravlje bačvi, a po tom vinu.

Prvo vrienje vina.

Vino vrije prvi put pod dropom i to baš onda, kad se mast pretvara u vino. Mnogi to zovu prvo vrienje vina, dok drugi zovu prvo vrienje vina ono, što nastane iza kako se je vino salilo medju dva dna. I mi smo ovog mnienja.

Dok je vino pomiešano sa dropom, to je u istinu mast, a kad je, iza kako je prvi put prevrilo odijeljeno od dropa, tad je tek recimo na putu, da se dovine mast onoj tekućini, koju vinom zovemo.

Vino kad smo salili medju dva dna, moramo čuvati što je moguće više od pristupa zraka. Ovo ćemo postići, ako budemo pazili, da nam bačve budu vazda pune. Začepljene ih držati ne možemo, jer vino još je mlado, te manje više vrije.

Vinari, koji imaju mnogo vina u svojim konobama, upotrebljavaju za ovo razne spravice, koje postavljaju na tapun. Kroz ove spravice zrak, koji je u bačvi, može izlaziti vanka, ali zrak iz vanka ne može ući u bačvu. Pošto su ovakome spravice od niske ciene, preporučamo i našim malim vinogradarima, da ih nabave, radi zdravlja svoga vina, a tim naravno i radi svoje vlastite koristi.

Naši dopisi.

Pobiše se vrane na tudjem prosu.

Iz Zadvarja.

Danas t. j. 3. listopada 1908. prispjelo je sudbeno povjerenstvo na lice mjesta u Kraljevcu (komu su prisustvovala i dva odvjetnika). Vodila se parnica izmedju tražitelja Ivana Čizmića i družine, i traženika Bože Čizmića i družine, radi priznanja prava vlastitosti, koja se nalazi nezna se kako uknjižena na traženike, a ovi tobože kao vlastnici prodali društvu za uporabu električne sile „Wasserverke“ za više desetaka hiljada kruna (Obćinsko zemljište). A razpravi bili su pozvani i svjedoci na broju oko 30 (a bilo ih i brez poziva) koji su gledali kako koja vri.

Tekom razprave i preslušavanja stari svjedoka u dobi preko 98 godina izpalo je da uparničeno zemljište je obćinsko za svačiju službu bez ičije zabrane.

Do koga je, neka bolje gleda obćinsko zemljište, te neka se ne prodaje na štetu iste pa nam onda neće biti nameta od 290%.

*

Mudri kriterij zlatnog nam Gregovića.

Iz Imotske krajine.

Kako je poznato, naš je pravaški odbor izdao proglas na narod. Proglas je tiskan u „Hrv. Tiskari“ u Šibeniku i prošao preko ruku drž. odvjetništva. Bio je opet pretiskan u „Hrv. Rieči“ pak i u „Hrv. Kruni“. Svud je prošao bez zapljene, jer nije bila ništa uvriedljiva. Ali takove sreće nije bio u Imotskom. Zlatni Gregović našao da ga pošto po to mora zaplieni, e da tim nam kaže svoju mržnju koju goji prama pravašima. Skupština dne 25. pr. mj. svršila se veličanstvenom ophodnjom oko varoši, a proglasi su još visjeli! Malo kašnje eto ti čovjeka milostiva srca u službenoj odori praćen sa dva oružnika i stao parati proglase. Svak se u čudu pita čemu to? Nitko nezna. Kad nam netko kaže, da se je Gregović našao uvriedjenim što su u proglasu nazvani demokrati gradskim barabam i propalicam. Ne stoji kako piše u „N. Jed.“ da su isti prozvani i lupčim itd.

Sada pitamo zlatnog nam Gregovića: kako to, da je mogao zaplieni nešto što je državno odvjetništvo pustilo bez svoje crvene olovke? Zalud vam muka, gg. na poglavarstvu. I bez vaše ćemo pomoći — koje inače i niesmo ni tražili, niti ćemo u buduće — pobiediti. A na veliku žalost i muku zlatnog Gregovca dr. Mladinov će u sabor, koji će mu ako bog da „arrivederci a Filippi!“

Krajišnik pravaš.

Uredništvo lista

„Prava Pučka Sloboda“

Šibenik.

U smislu §. 19. zakona o štampi pozivljam vas, da na viest pod naslovom „Povjerenik Dra. Smodlake otputovao u Istriju“, štampanu u br. 22 na strani 4. vašega lista uvrstite ovaj izpravak:

Nije istina, da sam se ja pred malo dana odijelio od svojih istomišljenika, da nastupim u

Istri zatvor od 4 godine radi ubojstva, nego je istina, da se ja i danas nalazim kod svoje kuće, te još nisam ni pravomoćno osuđen, a kamo li da bi morao nastupiti zatvor u Istri.

Nije istina, da sam ja vrhovni povjerenik „Pučke Slobode“ za Neretvu, nego sam povjerenik za samo selo Desne.

Nije istina, da sam ja morao prodati dvije najbolje zemlje da podmirim pristojbine mogega odvjetnika, nego je istina da nisam prodao nijednoga pedlja svoje zemlje ni za tu ni za nikakvu drugu svrhu.

Desne, 8. listopada 1908.

Špiro Bebić pok. Nikole.

Rieč ima naš dopisnik. (Ured.)

Viesti.

Da se izpravi. U zadnjem broju podkrala se je jedna pogriješka, naime: Zadnji redak dopisa iz Rogoznice, koji glasi: „Ili ljude plaćajte, ili ih odпустite“ ima ići, kao naslov dopisu „Iz Cetine“, što molimo naše cijenjene čitatelje da uvažavaju te sami izprave.

Promoviran na čast doktora. Na 17. t. mj. u Gradcu na sveučilištu bio je promoviran na čast doktora prava naš odlični sugradjanin g. Miroslav Pazini. Naše najsrdačnije čestitke!

Vino u Istri. U Istri ima sila masta, koje mjeri od 17 do 22 sladora, a kupaca od nikuda. Vlastnici traže kupaca. Ovoliko donosimo do znanja našim vinogradarima da ne odbijaju trgovce, jer ako krenu na drugu stranu, moglo bi nam biti zlo i naopako.

Za klaštrenje maslina. Namjestništvo je otvorilo prijavu za podizanje uzornih maslinjaka kao što i klaštrenje maslina. Oni te se žele ovim okoristiti, neka učine prijavu na namjestništvo, putem poglavarstva pod koje pripadaju, sve 30. tekućega mjeseca.

Blagajna za štednju i zajmove u Vocama početkom rujna imala u blagajni K 12.93, a kroz rujnu utjerala K 12.188.84, svega K 12.201.77. Razdala K 12.191.38; ukupni novčani promet K 24.380.22. Prometne svote u ulazku K 490.20 i toliko u izlasku. Na štednju primila K 810.25, povratila K 908.58. Zajmova udielila K 10.896.51, a utjerala K 11.206.06. Na pasivnom tek. računu K —, a na aktivnom K 680.— Dohodka K 413.71, a potroška K 146.89. Poslovni djelovi: uplaćeno K —, povraćeno K — U raznim računima nabavila robe u vrijednosti K 249.60 a medju zadrugare razpačala K 249.— Koncem rujna je aktiv: Zajmovi K 133.511.07, izkaznice potroška K 2663.57; Razni računi K 4057.97; Novca u blagajni K 10.39; ukupno K 140.23.—; što odgovara pasivu: Prištednja K 31.578.12. Tek. račun K 102.641.61, izkaznice dohodka K 1533.88, poslovni djelovi i pričuva K 4489.29. Broj zadrugara 339.

Razgovor pred Cankom

izmedju dvaju kremenjaka Ivana i Ante.

I. A gdje si, Ante, da te tako dugo ne vidim?

A. Ej, moj Ivane, lako je tebi, al teško meni! Uvijek moram da se vrtim, kako da puru dobijem.

I. Ante moj, nemoj tako! Ta i ti i sav grad znade, da se i ja mučim i kinim od bijele zore do tamne noći da prehranim obitelj.

A. Hajde, bolan ne bio, ne ljuti se, ja se kô obično šalim, samo da barem za

čas zaboravimo teške naše brige. Ni ja, ni ti, ne živimo gospodski, ali nismo ni dangube. A vidiš li onoga onamo? Onako i filoksera živi: ne radi ništa, a živi kô gavan. Došao je iz Praga, a bit će donio pune bisage.

I. Koliko je donio? Što pripovieda?

A. Da, nami će on kazati koliko je donio! Mi mora da se i s braćom zavedjamo, da oremo i kopamo, a kad je plodove brati, samo su njihovi!

I. A što pripovieda?

A. Vazda govori da je Prag liep i ništa drugo. A ne razumiješ ga dobro, ta znadeš da šušljeka. Samo sam razumio da će mu neki general ostaviti puno novaca i dvie krave, ako se nastani u Pragu.

I. Pa zašto nije ostao? Šta će mu jedna obćina, kad može onamo muzti dvie krave.

A. I Mijo je za to ljut, jer da mu je dodijalo trošiti.

I. Ne čudim se! Mijo mu je baš dobar! A i jest, brate, sramota, da onakav momak — po godinama čovjek — da uvijek samo šeće. On još nije svojim zubima počeo jesti, nit je još dobio što vriedi, ma, ovo izpod nokta.

A. Jedan put, kad je Mijo bio ljut, pružao mu je za porugu neke skale i vidro (poput onih u vatrogasaca) da podje kome goder prati čikare, botilje bačve itd. bit će sjegurno tri — četiri krune na dan.

I. A što na to Vice?

A. A što? Da nije taj posao za nj, samo ga gledaj. Šeće gori doli po dugoj poljani, a znade što sviet kaže: da u Šibeniku živi samo jedna i to doturirana danguba. Ipak se upiši i ne stidi se!

I. Ili ti niesi više kremenjak — kad tako govoriš?

A. Jesam ja, ali nije on. On je sada socijal-demokrat, a za nos nas poteže. A ja ću ostati kremenjak, poštenjak i radiša, a on će postati još štogod, samo radiša ne će.

I. Vidim, ljut si, al imaš i pravo! I ja ću s tobom, ne ću ni ja biti ikomu metla ni lopata. Idem, eno me šurjak zove, a sutra ću ti možda nešto važno pripoviedati. S Bogom!

A. Bog, pozdravi brata!

Posebni poučni dio

„Prave Pučke Slobode“.

(Nastavak).

Što ćeš sad opaziti? Ništa drugo, nego to, da na suhom mjestu će kap ostati izbočena na okupu, dočim ona na mokrom mjestu će se razliti.

Već prije smo rekli, da šuma ne dopušta da se tlo izsuši, i da drveće preko svoga lišća pušta u zrak vodene pare, koje, kad se u zraku ohlade, pretvore se u maglu, koja privlači sebi drugu vlagu, te se već u zraku nalazi i stvaraju se oblaci sa blagodatnom kišom.

Da se još bolje čitatelj o tom osvjeodoči, svratit ćemo se na ovaj prirodni proces potanje.

Nevidljiva vodena para u zraku otimlje se tjelesnom našem oku tako dugo, dok se zrak ne ohladi odviše. U večer, kad se sunce spušta k zapadu, zrak se ohladjuje, i radi

toga upija sve to manje pare; po danu, dok je zrak bio tako vruć od sunčane žege, nije ga para, što je u njemu, ni izdaleka mogla nositi, dočim pod večer će postajati sve to puniji pare. Ako se još dalje zrak ohladjuje, biti će napokon sit pare, i toplina njegova je pala do rosišta. Što onda, ako se tečajem noći zrak još dalje ohladjuje, pak ne može da u sebi svu paru spremi? U takovim prilikama se javljaju drugi pojavi, na koje se sada obraćamo.

Jedan dio vodene pare mora da se izluči iz zraka makar u kojem obliku. Ako se je zrak ohladio izpod rosišta, postaje neprozračan, i mi vidimo izlučenu paru kao maglu. Ako se je pako koje kruto tielo na zemlji tako jako ohladilo, sgusne se vodena para iz zraka na površini ovoga tiela, i pred nama stoji dobro poznati pojav rose. Iz najbližjega sloja zraka, koji se baš dotiče hladnoga tiela, izlučuje se rosa najprije, kao malene vodene krugljice, koje se kasnije povećavaju i stapaju u velike kapi.

Englez Aitken pronicavao je pojav rose, pak je pokazao i to, da dobar dio rose potječe od pare, što se izhlapljuje iz zemlje i izdisanja bilina.

Obilna rosa pasti će samo onda, ako se najniže vrsti zraka mogu jako ohladiti, a uz to je u njemu dosta pare. Jako će se zrak ohladiti ako je površina zemlje nečim pokrivena, da se od sunca ne može razžariti, a k tomu je opet nebo vedro.

Sjajna tielesa neće se moći niti ohladiti toliko (naš goli kamen) koliko treba, zato njih se niti ne hvata rado rosa.

Oba uvjeta su izpunjena osobito u tropskim krajevima. Tamo površina zemlje zaista jako izbija toplinu radi bujne vegetacije, te se dovoljno ohladi, i u zraku je mnogo pare. Tamo i pada tako obilna rosa, da može kišu nadomjestiti.

(Nastavit će se).

Poruke Uredništva.

Gg. dopisnicima — Split, Imotski, Benkovac, Nadin i t. d. — Za ovaj broj kasno prispjelo; u dojučem broju bit će stalno tiskano. Pozdravlje svima!

„Hrvatska Tiskara“ (Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Svoj k svome!

Župnici crkvinarstva bratovštine koji žele

prave svieće
od pčelnog voska
neka naruče na

„Jedinu hrv. tvornicu voštanih svieća“
na paru

Vladimira Kulića, Šibenik (Dalm.).

Ponude i cienici šalju se badava i franko.

Hrvati i Hrvatice!
pomozite hrv. Istru.